

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

27 februarie 2018*

„Trimitere preliminară – Articolul 19 alineatul (1) TUE – Căi de atac – Protecție jurisdicțională efectivă – Independența judecătorilor – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 47 – Reducerea remunerațiilor în cadrul funcției publice naționale – Măsuri de austeritate bugetară”

În cauza C-64/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Supremo Tribunal Administrativo (Curtea Administrativă Supremă, Portugalia), prin decizia din 7 ianuarie 2016, primită de Curte la 5 februarie 2016, în procedura

Associação Sindical dos Juizes Portugueses

împotriva

Tribunal de Contas,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, domnii L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas, E. Levits (raportor) și C.G. Fernlund, președinți de cameră, doamna C. Toader, domnii M. Safjan, D. Šváby, doamnele M. Berger și A. Prechal și domnii E. Jarašiūnas și E. Regan, judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 13 februarie 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Associação Sindical dos Juizes Portugueses, de M. Rodrigues, avocat;
- pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, de M. Figueiredo, de M. Rebelo, de F. Almeida și de V. Silva, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de L. Flynn și de M. França, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 mai 2017,

* Limba de procedură: portugheza.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și a articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Associação Sindical dos Juizes Portugueses (Asociația Sindicală a Judecătorilor Portughezi, denumită în continuare „ASJP”), pe de o parte, și Tribunal de Contas (Curtea de Conturi, Portugalia), pe de altă parte, în legătură cu reducerea temporară a cuantumului remunerațiilor plătite membrilor acestui organism în cadrul orientărilor de politică bugetară a statului portughez.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 2 TUE are următorul cuprins:

„Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.”

- 4 Articolul 19 alineatele (1) și (2) TUE prevede:

„(1) Curtea de Justiție a Uniunii Europene cuprinde Curtea de Justiție, Tribunalul și tribunale specializate. Aceasta asigură respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea tratatelor.

Statele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii.

(2) [...]

Judecătorii și avocații generali ai Curții de Justiție, precum și judecătorii Tribunalului sunt aleși dintre personalitățile care prezintă toate garanțiile de independență [...]

Dreptul portughez

- 5 Lei n.º 75/2014 – Estabelece os mecanismos das reduções remuneratórias temporárias e as condições da sua reversão (Legea nr. 75/2014 de stabilire a mecanismelor de reducere temporară a remunerațiilor și a condițiilor pentru revenirea la valorile inițiale) din 12 septembrie 2014 (*Diário da República*, seria 1, nr. 176 din 12 septembrie 2014, p. 4896, denumită în continuare „Legea nr. 75/2014”) determină, potrivit articolului 1 alineatul (1), aplicarea cu titlu tranzitoriu a mecanismului de reducere a cuantumului remunerațiilor în domeniul funcției publice.

6 Articolul 2 din legea menționată are următorul cuprins:

„1 – Remunerările totale lunare brute care depășesc 1 500 de euro primite, cu orice titlu, de persoanele la care face referire alineatul 9, atât de cele care își exercită funcția la acea dată, cât și de cele care vor începe să își exercite funcția la o dată ulterioară, se reduc după cum urmează:

- a) cu 3,5 % din valoarea totală a remunerațiilor mai mari de 1 500 de euro și mai mici de 2 000 de euro;
- b) cu 3,5 % din suma de 2 000 de euro, la care se adaugă 16 % din valoarea remunerației totale care depășește 2 000 de euro, ceea ce reprezintă echivalentul unei reduceri globale care variază între 3,5 % și 10 % pentru remunerațiile egale sau mai mari de 2 000 de euro și mai mici sau egale cu 4 165 de euro;
- c) cu 10 % din valoarea totală a remunerațiilor mai mari de 4 165 de euro.

[...]

9 – Prezenta lege se aplică titularilor de funcții publice și persoanelor indicate în continuare:

- a) președintele Republicii;
- b) președintele Assembleia da República [Adunarea Republicii];
- c) prim-ministrul;
- d) deputații din Adunarea Republicii;
- e) membrii Guvernului;
- f) judecătorii Tribunal Constitucional [Curtea Constituțională] și ai Tribunal de Contas [Curtea de Conturi], Procurorul General al Republicii, magistrații instanțelor de drept comun și magistrații din cadrul Ministerului Public, precum și magistrații instanțelor administrative și fiscale, precum și judecătorii de pace;
- g) reprezentanții Republicii în regiunile autonome;
- h) deputații din assembleias legislativas das regiões autónomas [parlamentele regiunilor autonome];
- i) membrii guvernelor regionale;
- j) membrii aleși ai instituțiilor locale;
- k) membrii celorlalte organe constituționale care nu sunt menționate la literele anterioare, precum și membrii organelor de conducere din instituțiile administrative autonome, în special cei care își exercită funcțiile în colaborare cu Adunarea Republicii;
- l) membrii și personalul afectat cabinetelor, organelor de gestiune și serviciilor de asistență, titularilor de funcții publice și organelor menționate la literele anterioare, președintelui și vicepreședintelui Consiliului Superior al Magistraturii, președintelui și vicepreședintelui Consiliului Superior al Instanțelor Administrative și Fiscale, președintelui Supremo Tribunal de Justiça [Curtea Supremă], președintelui și magistraților Tribunal Constitucional [Curtea

Constituțională], președintelui Supremo Tribunal Administrativo [Curtea Administrativă Supremă], președintelui Tribunal de Contas [Curtea de Conturi], Provedor de Justiça [Ombudsmanul] și Procurorului General al Republicii;

- m) militarii din forțele armate și din Garda Națională Republicană (GNR), inclusiv judecătorii militari și experții militari din Ministerul Public, precum și alte forțe armate;
- n) personalul din conducerea serviciilor Președinției Republicii și ale Adunării Republicii, a altor servicii de asistență ale unor organe constituționale și a celorlalte servicii și organisme ale administrației centrale, regionale și locale a statului, precum și personalul care exercită funcții asimilate celor prevăzute anterior în ceea ce privește remunerația;
- o) administratorii publici sau persoanele asimilate acestora, membrii organelor executive, de deliberare, consultative, de audit sau ai oricăror alte organe statutare ale organismelor publice cu regim general sau special, ale persoanelor juridice de drept public independente, deoarece fac parte din domenii de reglementare, verificare sau control, ale întreprinderilor publice cu capital exclusiv sau majoritar public, ale întreprinderilor publice a căror administrare este concesionată unor întreprinderi terțe și ale instituțiilor care fac parte din sectorul economic regional și municipal, precum și ale fundațiilor publice și ale oricăror alte instituții publice;
- p) lucrătorii care exercită funcții publice în cadrul Președinției Republicii, al Adunării Republicii și al altor organe constituționale, precum și lucrătorii care exercită funcții publice în cadrul oricărei clase de raporturi juridice de drept public, inclusiv lucrătorii disponibilizați pentru recalificare profesională sau aflați în concediu special;
- q) lucrătorii din cadrul organismelor publice având un regim special și din cadrul persoanelor juridice de drept public independente, deoarece fac parte din domenii de reglementare, verificare sau control, inclusiv lucrătorii din cadrul autorităților de reglementare independente;
- r) lucrătorii din cadrul societăților publice cu capital exclusiv sau majoritar public, din cadrul instituțiilor publice economice și din cadrul instituțiilor care fac parte din sectorul economic regional și municipal;
- s) lucrătorii și personalul de conducere din cadrul fundațiilor publice de drept public și al entităților publice de drept privat și din cadrul entităților publice care nu sunt prevăzute la literele anterioare;
- t) personalul în rezervă, aflat în situații de pensionare anticipată sau de disponibilizare, care nu este în serviciu, care beneficiază de prestații a căror valoare se calculează în funcție de salariile personalului în serviciu activ.

[...]

15 – Regimul prevăzut la prezentul articol are caracter imperativ, prevalând asupra oricăror dispoziții contrare, speciale sau excepționale, precum și asupra convențiilor colective și a contractelor de muncă, fără ca acestea să poată deroga de la regimul menționat sau să îl poată modifica.”

- 7 Lei n.º159-A/2015 – Extinção da redução remuneratória na Administração Pública (Legea nr. 159-A/2015 privind eliminarea reducerii remunerației în administrația publică) din 30 decembrie 2015 [*Diário da República*, seria 1, nr. 254 din 30 decembrie 2015, p. 10006-(4), denumită în continuare „Legea nr. 159-A/2015”] a eliminat în cadrul unui proces progresiv, începând din 1 ianuarie 2016, măsurile de reducere a cuantumului remunerației rezultate din Legea nr. 75/2014.

8 Articolul 1 din această lege prevede:

„Prezenta lege elimină reducerea remunerației prevăzută de Legea [nr. 75/2014], în termenii prezentați la articolul următor.”

9 Articolul 2 din legea menționată prevede:

„Reducerea remunerației prevăzută de Legea [nr. 75/2014] va fi eliminată progresiv în cursul anului 2016, în ritm trimestrial, după cum urmează:

a) reversibilitate de 40 % pentru remunerațiile plătite începând cu 1 ianuarie 2016;

b) reversibilitate de 60 % pentru remunerațiile plătite începând cu 1 aprilie 2016;

c) reversibilitate de 80 % pentru remunerațiile plătite începând cu 1 iulie 2016;

d) eliminare totală a reducerii remunerației începând cu 1 octombrie 2016.”

10 Potrivit lei n.º 98/97 de Organização e Processo do Tribunal de Contas (Legea nr. 98/97 privind organizarea și procedura Curții de Conturi) din 26 august 1997 (*Diário da República*, seria I-A, nr. 196 din 26 august 1997), această curte controlează în special încasările resurselor proprii ale Uniunii și utilizarea resurselor financiare provenite de la aceasta din urmă și, în acest domeniu, poate acționa, în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (h) din această lege, în cooperare cu organele competente ale Uniunii. Potrivit articolelor 44 și 96 din aceeași lege, curtea menționată este de asemenea competentă să examineze aspecte legate de controlul prealabil („visto”) al legalității actelor, a contractelor sau a altor instrumente generatoare de cheltuieli sau de datorii publice, între altele în cadrul procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

11 Prin Legea nr. 75/2014, legiuitorul portughez a redus, începând din luna octombrie 2014 și în mod temporar, cuantumul remunerației unei serii de titulari de funcții publice și de persoane care exercită funcții în sectorul public. În aplicarea unor acte administrative de „gestiune a salariilor” adoptate în temeiul acestei legi, cuantumul remunerațiilor judecătorilor Tribunal de Contas (Curtea de Conturi) a fost redus.

12 ASJP, acționând în numele membrilor Tribunal de Contas (Curtea de Conturi), a formulat la Supremo Tribunal Administrativo (Curtea Administrativă Supremă, Portugalia) o acțiune administrativă specială prin care se urmăreau anularea acestor acte administrative privind luna octombrie 2014 și lunile următoare, obligarea părții la restituirea reținerilor salariale care au fost efectuate, la care să se adauge dobânzi de întârziere la rata dobânzii legale, precum și recunoașterea dreptului persoanelor interesate de a primi salariul integral.

13 În susținerea acestei acțiuni, ASJP susține că măsurile de reducere salarială încalcă „principiul independenței judecătorilor”, consacrat nu numai de Constituția portugheză, ci și de dreptul Uniunii, la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și la articolul 47 din cartă.

14 Potrivit instanței de trimitere, măsurile de reducere temporară a cuantumului remunerațiilor din sectorul public se întemeiază pe imperative de reducere a deficitului excesiv al bugetului statului portughez în cursul anului 2011. Ea consideră că aceste măsuri au fost adoptate în cadrul dreptului Uniunii sau, cel puțin, își găsesc originea în acesta, pentru motivul că aceste imperative ar fi fost impuse guvernului portughez prin deciziile Uniunii de acordare în special a unei asistențe financiare acestui stat membru.

- 15 În această privință, instanța menționată arată că puterea discreționară pe care o are statul portughez de a pune în aplicare orientările politicii sale bugetare, recunoscută de instituțiile Uniunii, nu îl liberează totuși de obligația de a respecta principiile generale ale dreptului Uniunii, printre care pe cel al independenței judecătorilor, aplicabil atât în cazul instanțelor Uniunii, cât și al instanțelor naționale.
- 16 Astfel, potrivit instanței de trimitere, protecția jurisdicțională efectivă a drepturilor care decurg din ordinea juridică a Uniunii este asigurată, conform articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, cu titlu principal, de instanțele naționale. Acestea ar avea obligația de a pune în aplicare această protecție, cu respectarea principiilor independenței și imparțialității, enunțate la articolul 47 din cartă.
- 17 Instanța de trimitere subliniază, în această privință, că independența organelor jurisdicționale depinde de garanțiile care însoțesc statutul membrilor lor, inclusiv în termeni de remunerare.
- 18 În aceste condiții, Supremo Tribunal Administrativo (Curtea Administrativă Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Având în vedere cerințele imperative privind eliminarea deficitului bugetar excesiv și asistența financiară reglementată de dispozițiile de drept al Uniunii, principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și la articolul 47 din cartă, precum și în jurisprudența Curții, trebuie interpretat în sensul că se opune măsurilor de reducere salarială aplicate magistraților din Portugalia, impuse în mod unilateral și continuu de către alte autorități sau organisme constituționale, astfel cum rezultă din articolul 2 din Legea [nr. 75/2014]?”

Cu privire la întrebarea preliminară

Cu privire la admisibilitate

- 19 Comisia Europeană susține că instanța de trimitere nu a precizat, în decizia sa, motivele care justifică alegerea dispozițiilor de drept al Uniunii a căror interpretare o solicită.
- 20 În această privință, trebuie amintit că din spiritul de cooperare care trebuie să guverneze procedura trimiterii preliminare reiese că este indispensabilă expunerea de către instanța națională, în decizia sa de trimitere, a motivelor exacte pentru care consideră că un răspuns la întrebările sale privind interpretarea anumitor dispoziții din dreptul Uniunii este necesar pentru soluționarea litigiului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 mai 2016, Philip Morris Brands și alții, C-547/14, EU:C:2016:325, punctul 47, precum și jurisprudența citată).
- 21 În speță, decizia de trimitere cuprinde indicații suficiente pentru a permite Curții să înțeleagă motivele pentru care instanța de trimitere solicită o interpretare a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și a articolului 47 din cartă în vederea soluționării litigiului principal.
- 22 Guvernul portughez invocă, la rândul său, inadmisibilitatea cererii de decizie preliminară, pentru motivul că Legea nr. 159-A/2015 a eliminat în totalitate, la 1 octombrie 2016, reducerea salarială care fusese aplicabilă, începând de la 1 octombrie 2014, persoanelor care exercitau funcții în sectorul public. Astfel, acesta arată că orice susținere privind o pretinsă încălcare a principiului independenței judecătorilor prin această reducere salarială a rămas fără obiect.
- 23 În această privință, trebuie amintit că Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei cereri formulate de o instanță națională între altele dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal sau atunci când problema este de natură ipotetică (a se vedea în special Hotărârea din 21 decembrie 2016, Associazione Italia Nostra Onlus, C-444/15, EU:C:2016:978, punctul 36 și jurisprudența citată).

- 24 În speță, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 32 din concluzii, prin litigiul cu care este sesizată instanța de trimitere în cauza principală se urmăresc anularea actelor administrative în temeiul cărora a fost redus cuantumul remunerațiilor membrilor Tribunal de Contas (Curtea de Conturi), precum și restituirea sumelor care au fost reținute în aplicarea Legii nr. 75/2014.
- 25 Or, reiese din dosarul prezentat Curții că aceste cuantumuri reținute din remunerațiile persoanelor vizate în perioada dintre luna octombrie 2014 și luna octombrie 2016 nu le-au fost restituite. Prin urmare, întrucât litigiul principal nu a rămas fără obiect, se impune respingerea acestei cauze de inadmisibilitate.
- 26 Din cele de mai sus rezultă că cererea de decizie preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

- 27 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere urmărește în esență să afle dacă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE trebuie interpretat în sensul că principiul independenței judecătorilor se opune aplicării în cazul membrilor puterii judecătorești dintr-un stat membru a unor măsuri generale de reducere salarială, precum cele în discuție în litigiul principal, legate de constrângeri de eliminare a unui deficit bugetar excesiv, precum și de un program de asistență financiară din partea Uniunii.
- 28 Întrucât reclamanta din litigiul principal acționează numai în numele membrilor Tribunal de Contas (Curtea de Conturi), se impune, pentru a răspunde la această întrebare, să nu se ia în considerare decât situația membrilor acestui organism.
- 29 Cu titlu introductiv, este necesar să se observe, cu privire la domeniul de aplicare *ratione materiae* al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, că această dispoziție vizează „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, independent de situația în care statele membre pun în aplicare acest drept, în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.
- 30 Potrivit articolului 2 TUE, Uniunea se întemeiază pe valori, precum statul de drept, care sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată printre altele prin justiție. În această privință, trebuie arătat că încrederea reciprocă dintre statele membre și în special dintre instanțele lor se întemeiază pe premisa fundamentală potrivit căreia statele membre împărtășesc o serie de valori comune pe care se întemeiază Uniunea, după cum se precizează la acest articol 2 TUE [a se vedea în acest sens Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii la CEDO) din 18 decembrie 2014, EU:C:2014:2454, punctul 168].
- 31 Uniunea este o uniune de drept în care justițiabilii au dreptul de a contesta în justiție legalitatea oricărei decizii sau a oricărui act național referitor la aplicarea în privința lor a unui act al Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 octombrie 2013, Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctele 91 și 94, precum și jurisprudența citată).
- 32 Articolul 19 TUE, care concretizează valoarea statului de drept afirmată la articolul 2 TUE, încredințează sarcina asigurării controlului jurisdicțional în ordinea juridică a Uniunii nu numai Curții, ci și instanțelor naționale [a se vedea în acest sens Avizul 1/09 (Acordul privind crearea unui sistem unic de soluționare a litigiilor în materie de brevete) din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 66; Hotărârea din 3 octombrie 2013, Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctul 90, precum și Hotărârea din 28 aprilie 2015, T & L Sugars și Sidul Açúcares/Comisia, C-456/13 P, EU:C:2015:284, punctul 45].

- 33 Astfel, aceste instanțe îndeplinesc în colaborare cu Curtea funcția care le este atribuită în comun în scopul de a garanta respectarea dreptului în interpretarea și în aplicarea tratatelor [a se vedea în acest sens Avizul 1/09 (Acordul privind crearea unui sistem unic de soluționare a litigiilor în materie de brevete) din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 69, precum și Hotărârea din 3 octombrie 2013, Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctul 99].
- 34 Prin urmare, revine statelor membre, în special în temeiul principiului cooperării loiale, prevăzut la articolul 4 alineatul (3) primul paragraf TUE, obligația de a asigura aplicarea și respectarea dreptului Uniunii pe teritoriul lor [a se vedea în acest sens Avizul 1/09 (Acordul privind crearea unui sistem unic de soluționare a litigiilor în materie de brevete) din 8 martie 2011, EU:C:2011:123, punctul 68]. Pe acest temei și astfel cum prevede articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, statele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura justițiabililor respectarea dreptului lor la protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. Astfel, statelor membre le revine obligația de a prevedea un sistem de căi de atac și de proceduri care să asigure un control jurisdicțional efectiv în domeniile menționate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 octombrie 2013, Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctele 100 și 101, precum și jurisprudența citată).
- 35 Astfel, principiul protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii la care se referă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE constituie un principiu general al dreptului Uniunii, care decurge din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, care a fost consacrat la articolele 6 și 13 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, și care în prezent este afirmat la articolul 47 din cartă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, punctul 37, și Hotărârea din 22 decembrie 2010, DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, punctele 29-33).
- 36 Existența însăși a unui control jurisdicțional efectiv destinat să asigure respectarea dreptului Uniunii este inerentă unui stat de drept (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punctul 73 și jurisprudența citată).
- 37 În consecință, orice stat membru trebuie să se asigure că organismele care, în calitate de „instanță” în sensul definit de dreptul Uniunii, fac parte din sistemul său de căi de atac în domeniile reglementate de dreptul Uniunii îndeplinesc cerințele unei protecții jurisdicționale efective.
- 38 În această privință, trebuie arătat că, printre elementele care trebuie luate în considerare în cadrul aprecierii calității de „instanță” se numără originea legală a organului, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, natura contradictorie a procedurii, aplicarea de către organ a normelor de drept, precum și independența acestuia (Hotărârea din 16 februarie 2017, Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2017:126, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 39 În speță, este necesar să se arate că, potrivit elementelor aflate la dispoziția Curții și a căror verificare este în sarcina instanței de trimitere, Tribunal de Contas (Curtea de Conturi) poate fi sesizat, în temeiul Legii nr. 98/97, citată la punctul 10 din prezenta hotărâre, cu chestiuni legate de resursele proprii ale Uniunii și de utilizarea resurselor financiare provenite de la aceasta. Or, astfel de chestiuni pot viza aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii (a se vedea în special Hotărârea din 26 mai 2016, Județul Neamț și Județul Bacău, C-260/14 și C-261/14, EU:C:2016:360). În aceeași situație se găsesc chestiunile legate de controlul prealabil („visto”) al legalității actelor, a contractelor sau a altor instrumente generatoare de cheltuieli sau de datorii publice, între altele în cadrul procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice, cu care acest organism poate fi sesizat în temeiul acestei legi.

- 40 Prin urmare, întrucât Tribunal de Contas (Curtea de Conturi) se poate pronunța, în calitate de „instanță” în sensul vizat la punctul 38 din prezenta hotărâre cu privire la chestiuni privind aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii, aspect a cărui verificare este în sarcina instanței de trimitere, statul membru vizat trebuie să garanteze că acest organism îndeplinește cerințele inerente unei protecții jurisdicționale efective, conform articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.
- 41 Pentru ca această protecție să fie garantată, prezervarea independenței unui astfel de organism este primordială, astfel cum se confirmă la articolul 47 al doilea paragraf din cartă, care menționează accesul la o instanță judecătorească „independentă” printre cerințele legate de dreptul fundamental la o cale de atac efectivă.
- 42 Garanția independenței, inerentă misiunii instanței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, punctul 49, Hotărârea din 14 iunie 2017, Online Games și alții, C-685/15, EU:C:2017:452, punctul 60, precum și Hotărârea din 13 decembrie 2017, El Hassani, C-403/16, EU:C:2017:960, punctul 40), se impune nu numai la nivelul Uniunii, în privința judecătorilor Uniunii și a avocaților generali ai Curții, astfel cum prevede articolul 19 alineatul (2) al treilea paragraf TUE, ci și la nivelul statelor membre, în privința instanțelor naționale.
- 43 Independența instanțelor naționale este în special esențială pentru buna funcționare a sistemului de cooperare judiciară constituit de mecanismul trimiterii preliminare prevăzut la articolul 267 TFUE, întrucât, potrivit jurisprudenței constante amintite la punctul 38 din prezenta hotărâre, acest mecanism nu poate fi activat decât de un organism care are sarcina de a aplica dreptul Uniunii și care îndeplinește printre altele acest criteriu de independență.
- 44 Noțiunea de independență presupune în special ca organismul respectiv să își exercite funcțiile jurisdicționale în mod complet autonom, fără a fi supus vreunei legături ierarhice sau de subordonare și fără să primească dispoziții sau instrucțiuni, indiferent de originea lor, și să fie astfel protejat de intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să aducă atingere independenței de judecată a membrilor săi și să influențeze deciziile acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, punctul 51, precum și Hotărârea din 16 februarie 2017, Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2017:126, punctul 37 și jurisprudența citată).
- 45 Or, la fel ca inamovibilitatea membrilor organismului vizat (a se vedea în special Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson, C-506/04, EU:C:2006:587, punctul 51), perceperea de către aceștia a unei remunerații cu un nivel adecvat în raport cu importanța funcțiilor pe care le exercită constituie o garanție inerentă independenței judecătorilor.
- 46 În speță, trebuie arătat că, astfel cum reiese din indicațiile instanței de trimitere, măsurile de reducere salarială în discuție în litigiul principal au fost adoptate în temeiul unor imperative legate de eliminarea deficitului bugetar excesiv al statului portughez și în contextul unui program de asistență financiară din partea Uniunii către acest stat membru.
- 47 Aceste măsuri prevedeau o reducere limitată a cuantumului remunerației, până la concurența unui anumit procent care varia în funcție de nivelul acesteia.
- 48 Ele nu au fost aplicate numai cu privire la membrii Tribunal de Contas (Curtea de Conturi), ci, mai general, cu privire la diferiți titulari de funcții publice și persoane care exercitau funcții în sectorul public, printre care se numărau reprezentanți ai puterilor legislative, executive și judecătorească.
- 49 Prin urmare, măsurile menționate nu pot fi considerate a fi adoptate în mod special cu privire la membrii Tribunal de Contas (Curtea de Conturi). Dimpotrivă, ele sunt similare unor măsuri generale, prin care se urmărește ca totalitatea membrilor funcției publice naționale să contribuie la efortul de austeritate dictat de imperativele de reducere a deficitului excesiv al bugetului de stat portughez.

- 50 În cele din urmă, astfel cum reiese din titlul Legii nr. 75/2014 și din însuși modul de redactare a articolului 1 alineatul (1) din aceasta, măsurile de reducere salarială instituite prin această lege, care au intrat în vigoare la 1 octombrie 2014, au avut caracter temporar. În cadrul unui proces progresiv de eliminare a acestor măsuri, care s-a desfășurat în cursul anului 2016, Legea nr. 159-A/2015 a pus capăt definitiv, la 1 octombrie 2016, reducerii cuantumului remunerațiilor.
- 51 În aceste condiții, măsurile de reducere salarială în discuție în litigiul principal nu pot fi considerate a aduce atingere independenței membrilor Tribunal de Contas (Curtea de Conturi).
- 52 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE trebuie interpretat în sensul că principiul independenței judecătorilor nu se opune aplicării în cazul membrilor Tribunal de Contas (Curtea de Conturi) a unor măsuri generale de reducere salarială, precum cele în discuție în litigiul principal, legate de constrângeri de eliminare a unui deficit bugetar excesiv, precum și de un program de asistență financiară din partea Uniunii.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 53 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE trebuie interpretat în sensul că principiul independenței judecătorilor nu se opune aplicării în cazul membrilor Tribunal de Contas (Curtea de Conturi, Portugalia) a unor măsuri generale de reducere salarială, precum cele în discuție în litigiul principal, legate de constrângeri de eliminare a unui deficit bugetar excesiv, precum și de un program de asistență financiară din partea Uniunii Europene.

Semnături